

Mernyei Ákos Péter

Régi „bűnnek” hosszú az árnyéka

Úgy tűnik, a britek nehezen tudják maguk mögött hagyni az EU-t. A brexit történelmi és – bátran mondhatjuk – olyan lépés volt, amely alapjaiban gyengítette meg az európai együttműködést. Mégis, a szuverén döntést tiszteletben kell tartani, s tudomásul kell vennünk, hogy a szigetország 2020-ban kilépett a közösségből. A búcsú azonban nem megy könnyen: kevésbé közismert, de a kilépési szerződés tartalmaz egy klauzulát, amely szerint az Európai Bizottság, amennyiben úgy ítéli meg, hogy az Egyesült Királyság a 2020. december 31-éig tartó időszakban megsértette az uniós jogot, keresetet indíthat vele szemben az Európai Bíróság előtt. Egy ilyen ügyben hozott most ítéletet a luxemburgi testület, s marasztalta el a brit legfelsőbb bíróságot (Supreme Court) az uniós jog helytelen alkalmazása miatt (Európai Bizottság v. Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, C-516/22).¹

Az ügynek komoly uniós jogi és gazdasági jelentősége van, s hosszú múltra tekint vissza. Az eset tényállása szerint svéd állampolgárok a 2000-es évek elején befektetéseket hajtottak végre Romániában, még annak uniós csatlakozása (2007) előtt. A csatlakozás érdekében Románia megszüntette egyik adóösztönző alapú regionális beruházási támogatási programját, ugyanis annak fenntartása az uniós jog állami támogatásokra (*state aid*) vonatkozó előírásaival ellentétes lett volna. A befektetők a Svédország és Románia között hatályban lévő beruházásvédelmi egyezmény alapján kártérítést követeltek Romániától, amelyet az ügyben eljáró nemzetközi választott bíróság meg is ítelt. Az ítélet alapja az volt, hogy a befektetők alappal bízhattak abban beruházási döntésük meghozatalakor, hogy a megszüntetett támogatási ösztönző legalább 2009-ig fenn fog állni. A választott bíróság által megítélt kártérítés igen jelentős mértékre, 178 millió eurós összegre rúgott.

A pernyertes befektetők ezt követően megpróbálták érvényt szerezni az ítéletnek, ennek érdekében több európai országban, köztük az Egyesült Királyságban is végrehajtási eljárást kezdeményeztek. Igen ám, csakhog 2015-ben az Európai Bizottság határozatával a megítélt kártérítési döntést, tiltott állami támogatásnak találva azt, a belső piaccal összeegyeztethetetlennek

¹ A Bíróság ítélete (ötödik tanács) 2024.

nyilvánította, s mint ilyet megtiltotta a végrehajtását. Ezt a határozatot a befektetők megtámadták a Törvényszék előtt, amely azt hatályon kívül helyezte 2019-ben. A Törvényszék határozata ellen a Bizottság az Európai Bírósághoz fellebbezett, amely 2022-ben azt hatályon kívül helyezte.

Eközben (már 2014-ben) a befektetők Angliában is kezdeményezték az ítélet végrehajtását. A vonatkozó eljárásban a brit bíróságok 2018-ban megállapították, hogy az EUSz 4. cikk (3) bekezdésében foglalt úgynevezett „lojális együttműködés elve” alapján az ítélet végrehajtása mindaddig nem rendelhető el, amíg azt a Bizottság határozata megtiltja. A Törvényszék fentiekben említett, 2019-es döntését követően azonban 2020 februárjában a brit Supreme Court elrendelte a végrehajtást, alapvetően arra hivatkozással, hogy nemzetközi jogi kötelezettsége áll fenn az ICSID-egyezmény² alapján erre, s helyt adva a kérelmező azon érvelésének, hogy az EUMSz 351. cikke szerint a tagállamok és harmadik államok között kötött nemzetközi egyezmények nem sértik az uniós jogot.

A Bizottság a brit bíróságok ezen eljárása miatt kötelezettségszegési eljárást indított az Egyesült Királysággal szemben. Az ügy külön pikantériája, hogy ez az eljárás 2021 nyarára jutott indokolt véleményi szakba, amelytől fogva a brit hatóságok már nem voltak hajlandók részt venni az uniós eljárásban. Érdekes kérdéseket vet mindez fel nemcsak a jogi, de a politikai értelemben vett „lojális együttműködés” követelményének való megfelelés tekintetében is. A Bizottság ezt követően keresetet indított az Európai Bíróság előtt.

Ítéletében az EuB mindenekelőtt, figyelemmel a kilépési megállapodás 87. cikkére, amely szerint az EuB az átmeneti időszak végétől (azaz 2020. december 31-étől) négy évig jogosult a Bizottság által az Egyesült Királysággal szemben előterjesztett keresetek elbírálására, megállapította hatáskörét. Az ügy érdeme tekintetében a Bizottság négy jogalapon állította az uniós jog megsértését, az alábbiak szerint.

Először is, a Bizottság állította az EUSz 4. cikk (3) bekezdésében foglalt „lojális együttműködés elvének” sérelmét, figyelemmel arra, hogy a brit legfelsőbb bíróság az átmeneti időszak alatt hozta a döntését – azaz az uniós jogot teljes egészében alkalmaznia kellett volna. A Bíróság kimondta, hogy a nemzeti bíróságok nem jogosultak arról dönten, hogy valamely állami támogatás a belső piaccal összeegyeztethető-e, az ugyanis kizárólagos bizottsági hatáskör. Márpedig – szól az ítélet – a Bizottság a választott bíróság döntésének végrehajtását a belső piaccal összeegyeztethetetlennek találta. Igaz ugyan, hogy ezt a határozatot a Törvényszék utóbb hatályon kívül helyezte,

² ICSID Convention, Regulations and Rules 2006.

de – az EuB megállapítása szerint – akár a Bizottság járt volna el ismét, akár az EuB a törvényszéki döntéssel szemben benyújtott fellebbezés alapján, a brit legfelsőbb bíróságnak mindenképp tekintetbe kellett volna vennie, hogy uniós jogalkalmazó szervek előtt az eljárását érintően vizsgálat zajlik.

A Bizottság állította emellett az EUMSZ 351. cikkének megsértését is. E rendelkezés értelmében az uniós szerződések nem érintik a tagállamok és harmadik államok között a tagállamok csatlakozását megelőzően kötött szerződések érvényét. A Bíróság kimondta, hogy a 351. cikk rendeltetése, hogy a csatlakozást megelőzően megkötött nemzetközi egyezmények alapján jogot szerző harmadik államok jogait védje – azaz ők e jogok végrehajtására továbbra is igényt tarthassanak, függetlenül szerződő partnerük EU-taggá válásától. Az EuB ugyanakkor kimondta, hogy a rendelkezés csak harmadik államok érdekeinek védelme érdekében hívható fel. Következésképpen a jelen jogvitában a legfelsőbb bíróság tévedett. Az EuB hozzátette, hogy a brit bíróság adós maradt annak vizsgálatával, hogy van-e olyan harmadik állam, amelynek a jogát sértené, ha a választottbírósági ítélet végrehajtását megtagadná. A Bíróság kifejezetten – s láthatólag mintegy „tilalomfaként” – felhívta a figyelmet, hogy hasonló esetben – különösen olyan bíróság esetében, amelynek a döntése ellen nem áll rendelkezésre további nemzeti jog által biztosított jogorvoslat – maga határozzon az EU-jog értelmezéséről, ahelyett, hogy e kérdésben az értelmezésre egyedül legitimitással rendelkező Bírósághoz fordulna. Egy ilyen lépés súlyosan veszélyezteti a luxemburgi testület megállapítása szerint az uniós jog egységes alkalmazását.

Harmadszor, a Bizottság azt állította, hogy a brit legfelsőbb bíróság nem tett eleget az EUMSZ 267. cikkében foglalt, előzetes döntésre történő felterjesztési kötelezettségének. Ezt a kötelezettséget éppen az előző bekezdésben ismertett EUMSZ 351. cikk kapcsán kellett volna gyakorolnia. Az EuB e tekintetben megállapította, hogy az EuB gyakorlatában kialakított egyetlen mentesítési eset (vö. *acte clair, acte éclairé*) sem áll fenn, amire tekintettel az előzetes döntés kérelmezésétől nem szabadott volna eltekintenie.

Végül, negyedikként, a Bizottság arra hivatkozott, hogy a brit legfelsőbb bíróság megsértette az EUMSZ 108. cikkét, amelynek értelmében a tagállamok nem hajthatnak végre állami támogatási intézkedéseket mindaddig, amíg a Bizottság végleges határozatot nem hozott azzal kapcsolatban. Amint azt a Bíróság az OTP Bank-ügyben is kimondta (C-672/13),³ amennyiben a tagállam ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, az önmagában jogellenessé

³ A Bíróság ítélete (hatodik tanács) 2015.

teszi az intézkedést. Márpedig a legfelsőbb bíróság anélkül hozta meg ítéletét, hogy bevárta volna a Bizottság végleges döntését az állami támogatás belső piaccal való összeférhetőségét illetően. Mindez azt jelenti, hogy Románia két egymással ellentétes határozattal találta szembe magát ugyanarra vonatkozóan: egyrészt a bizottsági tilalommal, másrészt a brit legfelsőbb bíróság kötelezésével.

A fentiek alapján az EuB mind a négy jogalapon elmarasztalta az Egyesült Királyságot. Összegzésképpen: látható, hogy az Európai Bíróság (és a Bizottság nemkülönben) nagy hangsúlyt fektet arra, hogy az uniós jog egységes értelmezésének és érvényesülésének érvényt szerezzen, továbbá arra, hogy újfent rögzítse, hogy ezt az értelmezést kizárólag a központi uniós szervek jogosultak megadni. Így van ez még olyan tagállamok igazságszolgáltatási szerveinek joggyakorlata tekintetében is, amelyek már elhagyták az uniót, egészen a teljes kilépés pillanatáig.

2024. április 2.

Felhasznált irodalom

- A Bíróság ítélete (hatodik tanács)* (2015). 2015. március 19. Online: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=163024&doclang=HU>
- A Bíróság ítélete (ötödik tanács)* (2024). 2024. március 14. Online: https://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?mode=DOC&pageIndex=0&docid=283829&part=1&doclang=HU&text=&dir=&occ=first&cid=5951317
- ICSID Convention, Regulations and Rules* (2006). Washington, D.C.: International Centre for Settlement of Investment Disputes. Online: <https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/ICSID%20Convention%20English.pdf>